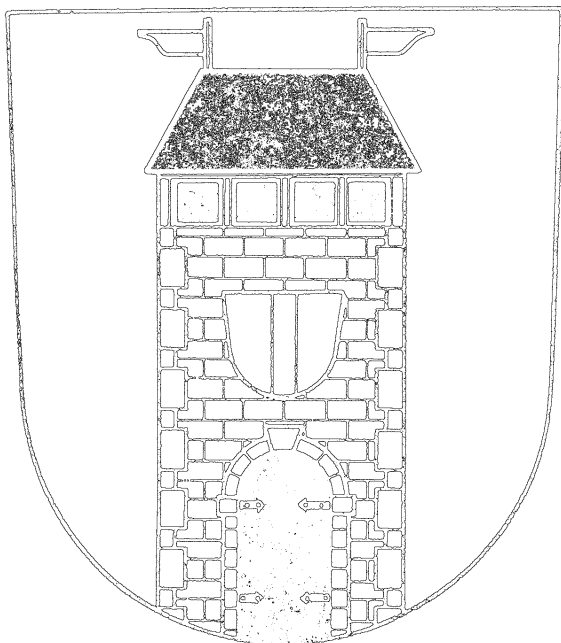

Budišovský zpravodaj

1/2002

INFORMACE OBECNÍHO ÚŘADU

Obecní zastupitelstvo

na svém zasedání 7. března 2002 schválilo zprávu o plnění rozpočtu v roce 2001 a návrh rozpočtu pro rok 2002:

Čerpání rozpočtu obce Budišov za rok 2001

Stav účtů k 31.12.2001

Československá obchodní banka	288 217.69
Komerční banka	2 143 614.30
ČMHB běžný hypoteční účet	166 593.78
ČMHB úvěrový	- 4 873 390.76
Č. spořitelna úvěrový	- 4 786 609.12
Č. spořitelna běžný	- 50.00
Č. spořitelna skládka TKO	1 218.90
FRB	543 305.72

Výdaje celkem **23 197 081.77**

Třída 5 Běžné výdaje	12 577 119.75
Třída 6 Kapitálové výdaje	10 619 962.02
Konsolidace výdajů	1 183 812.14
Výdaje celkem po konsolidaci	22 013 269.63

Příjmy celkem **18 459 565.50**

Třída 1 Daňové příjmy	5 760 446.50
Třída 2 Nedaňové příjmy	861 001.86
Třída 3 Kapitálové příjmy	1 461 584.30
Třída 4 Přijaté dotace	10 376 532.84
Konsolidace příjmů	1 183 812.14
Příjmy celkem po konsolidaci	17 275 753.36

<i>Výdaje</i>	<i>rozpočet</i>	<i>skutečnost</i>
stravování při MŠ potraviny	135 000	236 094.60
provoz dopravy	270 000	172 400.40
Povodí Moravy odp. vody	20 000	90 717.00
Mat. škola	255 100	77 922.13
ZŠ - neinv. příspěvky	6 811 000	6 434 809.80
Knihovna	15 000	20 965.00
Platy	1 010 000	911 842.00
odvody na soc.poj.	230 000	231 793.00
odvody na zdrav.poj.	70 000	79 000.00
veřejné osvětlení	350 000	372 229.20
Rozhlas a televize	10 000	43 287.90
Svoz odpadů	75 000	216 841.00
nákup materiálu	50 600	77 446.90
služby peněž. ústavů	40 000	49 621.00
Nákup služeb j.n.	35 000	96 348.80
Známky	85 000	97 427.20
Pitná voda	900 000	1 264 126.00
Zdravotní středisko	2 215 318	1 993 933.80
Neinvestiční půjčky obyvatelstvu		250 000.00
Výstavba a údržba místních inženýrských sítí		4 887 418.66
Ostatní nakládání s odpady, skládka		952 000.00
Budovy, haly a stavby – bytové		2 483 419.70
<i>Příjmy</i>		

MŠ nájemné	70 000	107 598.80
ZŠ nájemné		30 553.00
stravné MŠ	130 000	232 513.00
nájemné od lékařů	1 192 000	676 651.60
nájemné z bytů		670 206.30
příjmy z prodeje ost. nem.		620 758.30
stočné	35 000	37 396.00
poplat. za hroby	15 000	25 857.00
příjmy z úroku	20 000	59 319.81
neinvestiční přijaté dotace ze SR (OkÚ Třebíč)	774 200	774 200.00
daň z příjmu práv. osob	1 100 000	1 236 803.00
daň z příjmu fyz.osob	1 000 000	2 572 667.00
daň z příjmu fyz. osob ze SVČ	250 000	396 050.00
daň z nemovitosti	500 000	603 350.00
splátky půjček od obyvatelstva		75 432.00
investiční přijaté dotace z Národního fondu		312 810.00
investiční přijaté dotace ze státního fondu		271 000.00
neinvest. přijaté dotace z všeob. pokl., SLDB		1 400.00
Ostatní neinvestiční přijaté dotace ze sta.(mzdy ZŠ)	5 816 100	5 939 131.00
Příjmy z prodeje akcií		195 000.00

Návrh rozpočtu obce Budišov na rok 2002

Výdaje

Pěstební činnost – les	60 000
Silnice - zimní údržba	30 000
Doprava	350 000
Pitná voda – svazek	1 769 000
MŠ materiál	30 000
MŠ poštovné	200
MŠ telefon	5 000
MŠ el. en.	200 000
MŠ služby	10 000
ZŠ neinv. příspěvky	1 000 000
ŠJ MŠ služby	2 000
ŠJ MŠ potraviny	200 000
ŠJ MŠ opravy	10 000
ŠJ MŠ materiál	10 000
Knihovna	4 200
Knihovna – knihy	8 000
Knihovna služby	5 000
Kronika	3 000
Kronika materiál	2 000
Rozhlas, televize	10 000
Zpravodaj	30 000
SPOZ	1 000
Pohřebnictví voda	1 000
Svoz neb. odpadu	10 000
Svoz ost. komp. odpadu	200 000
Svoz – čl. přisp. – svazek	5 000
Veřejná zeleň	20 000
Hasiči	20 000
Hasiči PHM	5 000
Mzda	1 000 000
OSSZ	230 000
ZP	70 000

Ost. pojistné – zaměstnavatel	1 000
M. správa materiál, knihy, tisk	25 000
Materiál	50 000
PHM	10 000
Poštovné	30 000
Telefon, internet	60 000
Školení, kurzy	8 000
Služby	30 000
Opravy, udržování	5 000
Cestovné	1 000
Poplatky, účty	20 000
ZS sl.	582 450
Splátky úvěrů	970 000
Výdaje celkem	7 092 850

Příjmy

Neinvestiční přijaté dotace ze SR	763 350
Daň z příj. fyz. os. ze závislé činnosti	1 000 000
Daň z příj. fyz. osob ze SVČ	300 000
Daň apříj. fyz. os. z kap. výnos.	1 040 000
Daň z příjmu právnických osob	1 100 000
DPH	400 000
Správní poplatky	200 000
Poplatky ze psů	10 000
Poplatky za užívání veř. prostranství	52 000
Pron. hrob. místa	2 000
Poplatky ze vstupného	500
Poplatky za VHP	16 000
Daň z nemovitostí	600 000
Splátky půjček od obyv.	151 000
Pěstební činnost - les	30 000
Odvádění a čist. odp. vod	35 000
MŠ nájemné	70 000
MŠ školné	40 000
ZŠ nájemné	31 000
ŠJ MŠ stravné, sl.	200 000
Zpravodaj	15 000
ZS nájemné	112 000
ZS prodej	400 000
Byty nájemné	450 000
Svoz	59 000
Popl. za vyp. škodl. do ovzd.	16 000
Příjmy celkem	7 092 850

V dalším jednání zastupitelstvo schválilo odprodej obecního pozemku v Jalovčí parc. č. 1268/2 o výměře 12 052 m² a prodej pozemku parc. č. 3473/1 o výměře 3 400 m², příspěvek Svazu žen 1500 Kč a na soutěž o Budišovského tukana ve výši 3000 Kč, vybavení kanceláří na novém obecním úřadě v hodnotě cca 200 000 Kč, žádost o vykácení 4 smrků stínících zahrady budišovských občanů, žádost Karla Nováčka o možnost absolvování 14denní praxe na obecním úřadě, přidělení bytu v budově č. 110,

vyvěšení tibetské vlajky na Obecním úřadě Budišov dne 10. 3. 2002, žádost o prodej poloviny domu čp. 191 a sloučení mateřské školy s jídelnou MŠ ke dni 1. 9. 2002.

Zastupitelstvo obce vzalo na vědomí zadání investičního záměru na opravu základní školy, zadání projektových úkolů pro údržbu veřejné zeleně v obci a pro výstavbu veřejně přístupného hřiště u Základní školy Budišov, zadání studie pro rekonstrukci silnice 2. třídy v obci Budišov, zpracování žádosti o dotační titul z programu Phare na parkoviště a vozovky u zdravotního střediska, zaevidování žádostí o odprodej garáže OÚ Budišov, zprávu o zamýšlených investičních akcích podmíněných získáním dotací (bytová výstavba čp. 105, parkoviště u ZS, fasáda OÚ, úprava místních komunikací*, oprava ZŠ, veřejně přístupné hřiště, veřejná zeleň), smlouvu o zřízení věcného břemene pro vedení veřejné telekomunikační sítě, žádost p. Zalaby o udělení licence pro provozování zvláštní linkové autobusové dopravy a zprávu o přijímání dětí do mateřské školy.

Budišovské zastupitelstvo uložilo starostovi projednat s žadateli o byt v budově bývalé lesní správy čp. 105 podmínky pro přidělení bytu a žádost Okresního soudu Třebíč o volbu přísedícího okresního soudu, místostarostce pak uložilo zajistit vypracování úředního odhadu ceny poloviny domu čp. 191, vše do 10. 4. 2002.

* Nejdříve budou upraveny komunikace s nejmenší finanční náročností (nová ulice, Selská čtvrť, ulice u MŠ), poté z důvodu slavnostního otevření nového hřiště komunikace ke hřišti a na čtené návrhy občanů přijde v co nejbližší době na řadu komunikace u bytovek Na jazírku, alespoň část od Zedničků ke všem bytovkám.

Znovu o skládce

Již v posledním čísle zpravodaje jsme se zmiňovali o tom, že v minulém roce byla nemalým nákladem rekultivována skládka odpadu na Vyhonech, a domnívali jsme se, že občané tuto aktivitu svého úřadu ocení. Opak je však pravdou. Zase se našli občané, kteří jak na skládku, tak na příjezdovou polní cestu vyvázejí různý odpad. Je to nepochopitelné, když je v Budišově otevřen sběrný dvůr, kam mohou občané po asfaltové cestě pohodlně dojet až do dvora a zdarma uložit vše, co nepotřebují.

Obecní úřad znovu oznamuje občanům, že ukládat jakýkoliv odpad mimo určená místa se ZAKAZUJE. Při zjištění porušování tohoto zákazu bude obecní úřad vybrat peněžité pokuty.

Obecní zastupitelstvo

ZPRÁVY

Masopust

V neděli 10. února vyšel od obecního úřadu za doprovodu kapely masopustní průvod. Již v samém začátku čekal asi dvacet masek nepřijemný vítr a pod nohama spousta kaluží a bláta. Možná si někdo v té chvíli říkal: „Ještě, že nesněží jako v minulých letech“.

Kapela hrála jednu známou dechovku za druhou a průvod se roztahoval a vlnil od jednoho domu k druhému. Odměnou za pohoštění, kterého se maskám často dostalo, bylo nejen pozvání na večerní veselici, ale také notná dávka parfémů různých značek.

U některých domů zůstaly dveře zamknuté, ale to nikomu neubralo na veselí a chuti pokračovat v cestě, která byla dlouhá a končila gulášem a tancem v hospodě U Floriánka.

Pod většinou masek, jimž nechyběl vtip a fantazie, byly ukryty budišovské ženy. Úspěšně jim sekundovali jejich příznivci a několik dětí. Aniž si to uvědomili, navázali i v letošním roce na dlouholetou tradici.

Zvláště pamětníky rej masek před jejich domy potěšil a alespoň na chvíli vrátil do dřívějších dob. A ti mladí měli možnost se uprostřed světa počítačů a mobilů s dřívějšími zvyky na vlastní oči setkat.

Všem, kdo se jakkoli na letošním masopustním průvodu podíleli, patří náš obdiv, poděkování a do příštího roku přání, aby jim jejich elán vydržel a my ostatní se tak mohli těšit na chvíli, kdy opět uslyšíme v dáli dechovku a spatříme první masky blížícího se průvodu.

Změna otevírací doby v pobočce České spořitelny, a.s. v Budišově

Od 1. 2. 2002 má pobočka České spořitelny v Budišově tuto otevírací dobu:

pondělí	9.00 – 12.00	
úterý	9.00 – 12.00	
středa	9.00 – 12.00	12.30 – 16.00
čtvrtek	9.00 – 12.00	12.30 – 14.30
pátek	zavřeno	

Adresa pobočky je: Budišov č. 306, PSČ 675 03

Spojit s ní se lze pomocí telefonu: 0618/875 211, faxu: 875 211, nebo prostřednictvím e-mailové pošty: vkarasova@csas.cz

Česká spořitelna nabízí ovládání účtu prostřednictvím služeb přímého bankovníctví. Bližší informace lze získat na bezplatné telefonní lince 0800/207 207.

Další ze služeb České spořitelny, kterou nabízí, je vybírání peněz prostřednictvím platebních karet. Nejbližší bankomaty České spořitelny v našem okolí jsou:

Třebíč – Jihlavská brána 2; HYPERNOVA, Znojemská; Soukopova 139; M. Majerové 759/4; Okružní – obchodní centrum

Velké Meziříčí – Náměstí 14

Náměšť nad Oslavou – Masarykovo nám. 765

20 let od položení základního kamene mateřské školy

Za přítomnosti předsedy národního výboru Augustina Zezuly a tajemnice Libuše Pospíšilové došlo 30. dubna 1982 k položení a následnému poklepání základního kamene stavby mateřské školy v Budišově.

Pekárna U Ležáků

Již desátým rokem je v provozu jedna z nejmenších pekáren v širokém okolí, pekárna U Ležáků. Ležákovi navázali na tradici pečení chleba, který ještě do poloviny sedmdesátých let pekli jejich prarodiče František a Františka Ležákovi ve Smrku.

Při stavbě pekárny v místech bývalé stodoly poskytli nedocenitelnou a nezištnou pomoc pánové Ludvík Mejzlík a Stanislav Toufar, v krušných začátcích výroby chleba a rohlíků pan František Havlena z Vladislavi.

K základnímu sortimentu pekárny U Ležáků patří chleba

(„štricle“, nebo bochník), rohlíky, bulky a pletýnky. Dále se zde pečou vky a příležitostně i vánočky. Začínalo se s pečením asi 80 kusů chleba a 1000 kusů rohlíků. Nynější množství se ustálilo přibližně na 170 kusech chleba a 2500 kusech rohlíků. Dřívější šestidenní provoz byl kvůli náročnosti snížen na dnešní pětidenní pracovní týden.

Srdcem pekárny je pec. Její součástí jsou dvě etáže (pece), hlavní zapékací, kde se teplota pohybuje kolem 260 °C, a druhá dopékací s teplotou asi 210 °C. U těchto pecí je zajímavé, že nedochází k jejich úplnému vychladnutí (vyjma odstávky v důsledku oprav). Po ukončení vytápění teplota uvnitř pece klesne asi na 200 °C. Další den trvá minimálně dvě hodiny, než pece dosáhnou požadované teploty. K vytápění se v začátcích používalo dřevo a uhlí, dnes se topí plynem.

Ještě než dojde k samotnému pečení, musí se těsto zadělat a vykynout. U chleba se jedná o několikahodinový proces. Jeho typickou chuť vytvářejí bakterie vzniklé kvašením. Základní kvas vzniká smíšením kvasné kultury (nebo nátěstku), žitné mouky a vody. Po pečlivém asi desetiminutovém promíchání v díži dochází k prvnímu stupni kvašení, který trvá 5–6 hodin.

V druhém stupni se ke stávající hmotě přidá žitná mouka, voda a po promíchání následuje až šestihodinové kvašení. Před posledním stupněm kvašení, který trvá 1–2 hodiny, se do těsta přidá opět žitná mouka a voda. Z konečného kvasu se odebere asi 1 kg hmoty na nátěstek, který slouží příští den jako základ kvasu. Takto se pracovalo ještě v minulém roce. Dnes technologie využívá místo nátěstku již hotový kvas, čímž se snížila časová náročnost. Do hotového kvasu se zamíchá pšeničná mouka, voda, sůl a kmín, vznikne vlastní chlebové těsto, které kyne.

Po vykynutí se těsto rozváží a rozdělí na jednotlivé chleby. Jejich tvar vznikne uválením na stole a uložením do ošatek vysypaných pšeničným škrobem, spodní stranou budoucího chleba nahoru. Ošatky se naskládají do stojanů, kde asi hodinu těsto kyne.

Samotnému zasazení chleba do zapékací pece pomocí sázecí lopaty předchází předpaření pece. Po zasazení asi 40 chlebů následuje zapáření pece, po kterém se pec odvětrá a chleba se zapéká asi 15 minut. Dalším krokem je přesazení do dopékací pece, v níž se chleba peče asi 40 minut při teplotě 210 °C. Po vytažení je nutné, aby chléb dobře vychladl.

V této době je již připraveno vykynuté těsto pro rohlíky. Vzniká promícháním pšeničné mouky speciál, vody, droždí, soli, sladového přípravku a rostlinného oleje

v díži. Po vykynutí, které trvá asi 20 minut, se těsto rozváží a děličkou rozdělí na jednotlivé kousky, které se v rohlíkovacím stroji stočí.

Takto vytvořené rohlíky se dávají na plechy (na jeden plech se vejde asi 20 rohlíčků), kde asi hodinu kynou. Poté se plechy s rohlíky vkládají do zapékací pece, vejde se jich tam 14. Pečení v zapážené peci trvá 12 minut. Aby dobře vychladly, dávají se do každé přepravky rohlíky ze dvou plechů.

Pekárna rozváží svoje výrobky stálým zákazníkům dle jejich objednávek. Místní občané si mohou čerstvé pečivo koupit přímo v pekárně do 8. hodiny ranní od úterý do soboty.

Snahou všech zaměstnanců je, aby jejich pečivo bylo čerstvé a chutné. Jak se jim to daří, je na posouzení zákazníků.

Na základě rozhovoru s Richardem Ležákem za slunného 23. ledna 2002 sepsal

Karel Pavlíček

Popelka tak trochu jinak, než ji znáte

Ochotnický divadelní soubor Budišov nastudováním pohádkové hry Popelka potřetí roztáhl oponu v sále školy. Hned na úvod nutno podotknout, že úspěšně.

Úprava Marie Holkové dala celé hře-pohádce pohyb. Jednotlivé scény se rychle měnily, nechyběl vtip a i zde dobro zvítězilo. Úspěch celého představení umocnily pěkné kulisy a režijní ruka Zdeňky Malouškové. Všichni diváci museli být uneseni scénou zámeckého plesu. Na jevišti zůstává jen princ a Popelka, zatímco ostatní mizí za průhlednou oponou a jsou vidět jen jejich tančící stíny.

Měřítkem úspěšnosti jsou nejmenší diváci v hledišti. Ti, vtaženi do děje, mnohdy účinkujícím napovídají, jako třeba ona holčička v první řadě, která v jedné ze scén hlasitě zvolala: „Ale to není princ“. Korunu tomu všemu dal malý klučina, který se ptal: „A kdy přijdou čerti?“ (zřejmě pod vlivem silného zážitku z prvního představení souboru – Elce Pelce do Pekelce).

Potěšitelné je, že při sobotním a nedělním představení byl sál prakticky vyprodán. Těší nové tváře souboru, mezi nimi i děti, na kterých se může v budoucnu stavět.

Závěrečná píseň nutila ke zpěvu i diváky. Ti se ale z ostychu přidávali jen sporadicky. Věříme, že se při dalších nastudovaných kusech, na které se již nyní těšíme, podaří rozezpívat všechny a diváci se tak na chvíli stanou i herci.

Musica animata Humeris

V mrazivém nevládném počasí 30. 12. 2001 přišlo do budišovského kostela teplo prostřednictvím souboru Musica animata Humeris a jeho Večera duchovní hudby a poezie. Asi padesátce posluchačů zněly střídavě z kůru a presbytáře kostela skladby barokních mistrů, koledy, spirituály, a také argentinská a kamerunská píseň. Jako nit se mezi jednotlivými skladbami vinuly verše Jana Zahradníčka. Předané teplo zdařilého večera si všichni posluchači odnášeli do svých domovů.

Úspěšné vykročení budišovských skautů a skautek do nového století

Rok 2001 se zapíše nesmazatelným písmem do historie činnosti Junáka v Budišově. Jako každý lichý rok se konal závod šestičlenných družin ve skautských dovednostech nazývaný podle zakladatele skautingu v Čechách Svojsíkův závod. Pořadatelem okresního kola bylo středisko v Budišově, které připravilo náročnou trať i jednotlivé disciplíny. Závod se uskutečnil 8. května 2001 a kromě domácích se jej zúčastnila i junácká střediska z Velkého Meziříčí, Srdíčko a Čtyřka z Třebíče a nechyběla ani obávaná námořní pěchota třebíčských vodáků. Celkem soutěžilo na sedmdesát skautů a skautek z celého okresu. I když naše družiny dosahovaly při minulých ročnících téměř vždy dobrých umístění, tentokrát se nám mimořádně dařilo. V kategorii skautů zvítězila družina z 1. oddílu v Budišově, ve složení Ludvík Bernat, Štěpán Bernat, Jiří Rybníček, Antonín Zezula, Drahoslav Menčík a Karel Tesař, před družinou ze 43. oddílu z Třebíče. V kategorii skautek zvítězila družina z 1. oddílu ve Velkém Meziříčí před družinou z 1. oddílu v Budišově ve složení Jana Hladká, Radka Štolová, Iva Bočková, Jitka Rybníčková, Radka Křížová a Hana Gotthardová. Všechny tyto družiny se zúčastnily krajského kola na hájence Černé lesy u Brtnice. Zde jsme již tak úspěšní nebyli, ale získali jsme nové zkušenosti, které nám někdy příště určitě přinesou užitek.

Další velmi úspěšnou akcí byl tradiční tábor v Pavlově, který jsme zde pořádali již podesáté.

A co nás čeká letos? Nejmladší členové budou soutěžit v Závodě vlčat a světlušek a mají možnost navázat na loňský úspěch svých starších bratrů a sester. V případě postupu do krajského kola by 1. června soutěžili na domácí půdě, neboť naše středisko bylo pověřeno jeho uspořádáním. Že se všichni těší na tábor do Pavlova, snad nemusím ani připomínat. Ale nejvíce práce nás čeká v klubovně, kterou bychom chtěli letos celou zprovoznit.

Ing. Milan Boček

Tajemství zmizelých soch

Barokní sochařská výzdoba Budišova byla objednána a financována majitelem panství Josefem Ignácem hrabětem z Paarů a jeho ženou Marií Annou Františkou hraběnkou z Valdštejna na počátku 18. století, kdy se podle tehdejší módy šlechta se sídlem ve Vídni rozhodla vybudovat právě zde svou letní rezidenci. V první polovině 20. let 18. století v úvodní fázi sochařského oživení nádvoří zámku, kostela a návrší městyse přichází většina soch přes Vídeň, druhá domácí vlna koncem 20. let sochařsky akcentuje

prostranství městečka dvěma sousošími a zároveň je určena pro kostel v Tasově a přilehlá místa. Nádvoří budišovského zámku a park dostaly také několik pozdějších doplňků.

Majitelé panství a objednatelé plastik znají hodnotu uměleckých děl a pečlivě je chrání. Hrabě J. I. Paar umírá r. 1735, jeho manželka r. 1744. Jediný žijící potomek rodu a nástupce Quido Josef Osvald Paar již r. 1744 sepsal testament, zemřel bezdětný r. 1751. Majetek této rodiny italského původu přechází na spřízněné Paary. Bratranec Quida Jan Leopold Paar zemřel r. 1741, proto se ujímá veškerého dědictví jeho syn Jan Václav Josef Paar (1719–1792). Po svém otci byl dědicem Zdechovic, po matce Marii Terezií, hraběnce ze Sternbergu, zdědil Bechyni, Smiřice, Vysoké Veselí a Vršovice. K těmto statkům přibýlo i dědictví po vzdáleném strýci Quidovi s rodinným letním sídlem v Budišově. Jan Vác. Jos. Paar r. 1768 koupil od svobod. pána Františka Josefa Jungwirtha Kardašovu Řečici a Budišov mu postoupil za 140 000 zl. Rok nato 1769 je Jan Vác. Jos. Paar povýšen do knížecího stavu. Dosáhl na titul, po kterém toužili i manželé Paarovi z Budišova.

Baron Jungwirth byl vlastníkem Budišova 22 let, v té době zčásti přestavěl zámek, přijal i nové řešení výzdoby zámecké kaple, jejíž původní vybavení upomínalo na zemřelé děti rodiny Paarovy. Závěsné obrazy z kaple jsou rozprodány a nahrazeny nástěnnými obrazovými výjevy. Nové úpravy se také dotkly sochařské výzdoby. Zmizel rybník v těsné blízkosti zámku, z kanálu před ním je odvedena voda. Tehdy zanikly i sochy delfinů v zámeckém příkopu. Jungwirth měl v úmyslu vyzdobit park dalšími sochařskými díly a zřejmě tak i učinil. Šlo o doplňky, které nesouvisely se slohem a koncepcí původní sochařské výzdoby z 20. let 18. století.

Dne 15. února 1794 bylo budišovské panství prodáno poručníky dcer svob. pána Frant. Jos. Jungwirtha (zemř. 1790) c. k. moravskoslezskému guberniálnímu radovi panu Jáchymu ze Stettenhofena za 150 000 zl. Teprve později byl nový majitel povýšen do rytířského stavu. Je také znám jako zakladatel nových osad na Moravě. Ve své závěti z 16. června 1811 rytíř Jáchym nařídil, aby jeho vnuk Jáchym Vincenc rytíř z Barattu a jeho mužští potomci od prvorozeného vládli Budišovem. Jim měl být podřízen i druhý vnuk Karel Jáchym rytíř z Barattu. Dědic umírá jako nezletilý r. 1816. Panství spravuje matka dalšího nástupce – svého druhorozeného syna Karla – paní Marie Amalie hraběnka z Pöttingu, rozená ze Stettenhofu. (Užíváme její jméno z náhrobku, v matrikách je jmenovaná jako Maria Amalia.) Její prvý manžel Vincenc rytíř z Barattu padl v bojích proti Napoleonovi r. 1809 u Ašpru, některé prameny uvádějí, že byl těžce raněn a zemřel v Budišově r. 1813.

O stavu umělecké výzdoby budišovského zámku za vlády rytíře Stettenhofena podává ve svém německy psaném rukopise „Náčrt dějin výtvarného umění na Moravě“ nadšený sběratel zpráv o uměleckých památkách J. P. Cerroni. Navštívil zdejší lokalitu r. 1807 a ve své zprávě se obdivně vyjadřuje o sochařské a především malířské výzdobě sídla. Výčet sochařských děl je sice jen částečný, ale i tak je zřejmé, že v době správy hraběnky Amalie z Pöttingu došlo k likvidaci některých soch. Hraběnka proslula svou zbožností a lidumilností. Proto také připravila svého dalšího syna z druhého manželství na kněžskou dráhu. Emanuel hrabě Pötting-Persing (1819–1898) po studiu filozofie v Jihlavě a Olomouci se od r. 1839 věnoval studiu teologie v Brně. Roku 1868 je jmenován sídelním kanovníkem v Olomouci, později arcibiskupským komisařem, od r. 1880 proboštem olomoucké kapituly a r. 1886 se stal papežským prelátem. V Olomouci r. 1895 založil

vyšší vzdělávací ústav pro české dívky „Pöttingeum“ nákladem 110 000 zl. Kladl důraz na vzdělání dívek a žen, neboť tyto jsou základem rodiny. Prelát E. z Pöttingu umírá v Olomouci, je pohřben v Budišově. Jeho pomník s nápisem v latině stojí v řadě Barattovských náhrobků.

Pomník Amalie – horní hřbitov v Budišově

Potomci hraběnky vztyčili nad rovem matky pomník ze vzácného načervenalého mramoru. Jeho horní část ve tvaru mohutného kříže byla doplněna zlacenou plastikou Ukřižovaného. Budišovský kněz P. Karel Bezstarosti o vzhledu pomníku učinil písemnou zmínku r. 1887. Paní Amalie si vzala s sebou do hrobu tajemství o osudu zmizelých sochařských děl, její pomník za vchodem do kostela pod věží zná tajemství o zcizení Krista, po němž zbyly jen nýty v ramenech kříže.

Rodina Barattů vládla v Budišově přibližně 130 let, je dlužno zmínit se o jejím původu. Šlechtický rod z Barattu de Dragono pochází ze starobylé vlašské větve s movitými statky v terra di Livoro v knížectví Salernském a Montefurském. Několik statků rodu se nacházelo také v Neapolsku, které patřilo za časů Karla VI. k Rakousku. Po povstání v Neapolsku potomci rodiny přesídlili do Rakouska, kde se jim dostalo povýšení do stavu rytířského. Budišovský pokračovatel rodu Karel Jáchym rytíř z Barattu získal r. 1872 diplom svobodných pánů z Barattů. Po jeho smrti 11. června 1880

Vraťme se opět ke sledovanému tématu. Zbožná hraběnka Amalie nechala odstranit několik soch, zřejmě vadily jejímu náboženskému založení. Cerroni r. 1807 uvádí mezi sochařskými náměty také nymfy. Šlo o skupinu, v jejímž středu ležel faun. Tehdy skutečně zmizela řada soch, snad došlo i k jejich odprodeji, ale mnohé byly zničeny. Důkazem jsou zbytky umělecky opracovaných podstavců, které použili jako stavební materiál vedle cihel a kamenů k vybudování ohradní zdi zámeckého parku pod Věterákem. Jeden z podstavců se nachází i u budišovského kostela. Je možné, že zbytky soch se dostaly do terénních úprav u zámku. Ztratily se i sochy z okolí Dvorského rybníka. Na místě bývalé vodní plochy v těsné blízkosti zámku je zřízeno zahradnictví a benzinová čerpací stanice. Paní Amalie hraběnka z Pöttingu umírá r. 1854, za její účasti a zvláště pak po její smrti vládne v Budišově druhorozený syn rytíř Karel Jáchym, po otci z Barattu de Dragono.

nastoupil panství v Budišově Norbert svobodný pán z Barattu, ale panství vedl jen krátce, pouhé 3 roky. Místnímu kostelu daroval r. 1880 zvon. Zemřel 7. července 1883. Poté se statků ujala jeho matka a sestra, obě vynikaly dobročinností. Budišovská šlechta nechala r. 1885 nákladem 200 zl. opravit sochy Nejsvětější Trojice, z příspěvku velkostatku bylo téhož roku zrenovováno sousoší sv. Václava. Paní Johanna svob. paní z Barattu (1809–1904) vlastním nákladem obnovila sousoší Svaté Rodiny.

Zvláštním ustanovením byl následně jmenován dědicem budišovského panství Richard svob. pán z Barattu-Dragono (nar. 7. 3. 1867) v Pollaru, který v té době studoval práva ve Vídni. Po dokončení studia převzal panství po svém dědovi Karlu Jáchymovi a strýci Norbertovi. JUDr. Richard Baratta-Dragono se věnoval hospodářství, o jehož zvelebení měl největší zásluhy jeho děd. Události 1. světové války, kdy šlechta musela finančně přispívat na vojenské výdaje země, znamenaly zadlužení statku. Následná pozemková reforma po vzniku samostatného Československa s sebou přinášela pozvolný úpadek hospodářství. JUDr. Richard Baratta jistý čas působil jako přisedící zemského výboru moravského. Poslední majitel budišovského zámku zemřel za pohnutých okolností 12. 3. 1946, jeho pohřbu se ze strachu účastnila jen hrstka občanů Budišova. Pomník JUDr. Rich. Baratty se nachází v koutě mezi hlavní lodí kostela a přilehlou kaplí sv. Gotharda. Rodina Barattů byla odsunuta do Rakouska. Ostatky Barattovy manželky Caroliny rozené hraběnky Haugvicové (1872–1956) byly v září r. 1994 uloženy v blízkosti hrobu posledního budišovského pána.

Pohlednice prof. Růžičky se zámekm

V době před 2. světovou válkou bylo okolí zámku se sochařskými díly udržováno v dobrém stavu. O park a růžové sady pečoval zahradník se svými pomocníky. Důkazem jsou malby profesora kreslení v Brně Josefa Růžičky (nar. 1883 v Bučovicích, zem. 1967). Malíř pracoval i v našem kraji. Budišovský kostel s původním dřevěným křížem za andělskou branou a zámek s růžovým sadem patří do pohlednicové série vydané J. Růžičkou. Pohled na zámek z r. 1931 ukazuje udržované prostranství osázené stromkovými růžemi, uprostřed nichž je tehdy vzácná barokní váza ve středu hvězdice z kvetoucích vysokých salvií.

„Podzim“ z muzea ve Velkém Meziříčí

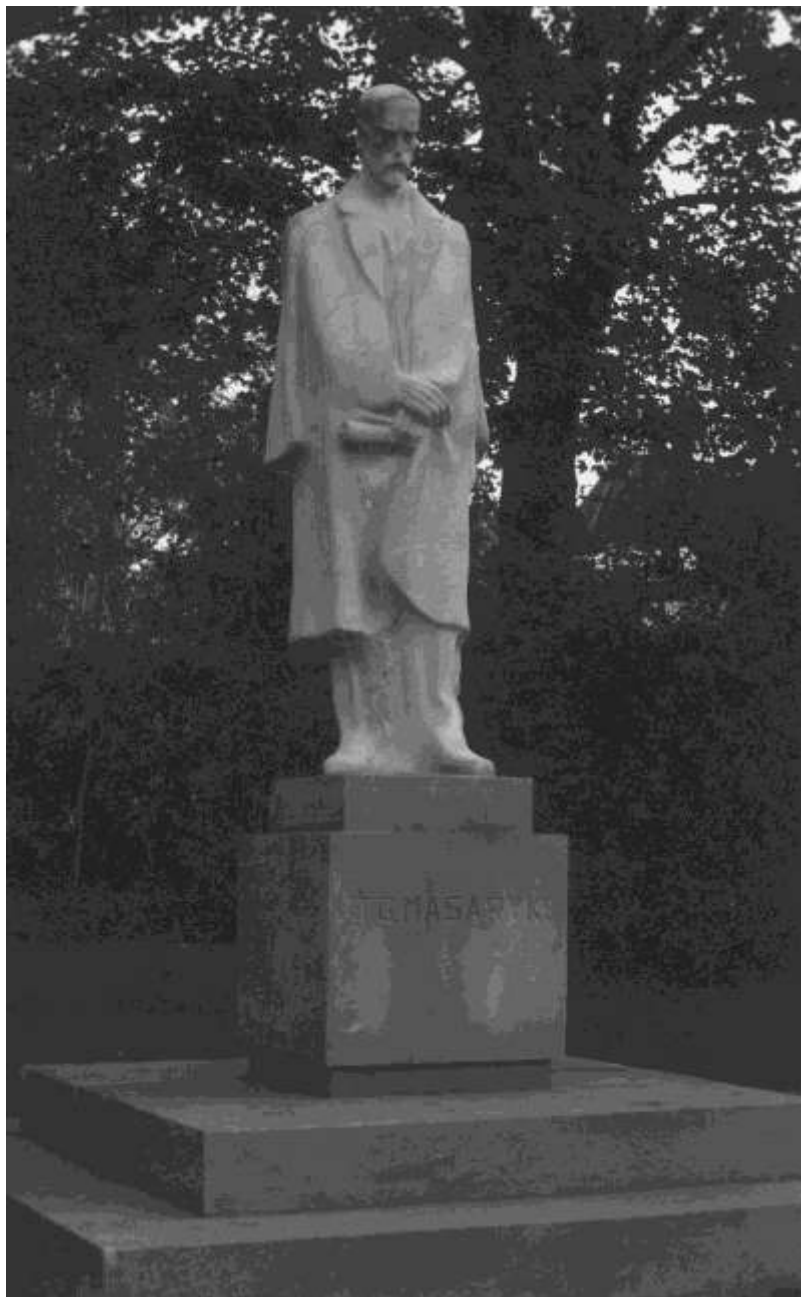
Po 2. světové válce propadl majetek rodiny Barattů státu, umělecká díla byla odvážena jinam, některé obrazy se nařízenými sozami octly ve sbírkách jaroměřického zámku. Tehdejší špatná evidence, nekompetentní zásahy aj., nám brání vystopovat jejich osudy. Odsun majitelů do Rakouska otevřel brány zámku mnohým nenechavcům. Mizí nábytek, obrazy, koberce, vzácné hrací hodiny... také sochařská výzdoba opouští své původní místo. Vázy a menší díla jsou přemísťovány do soukromých zahrad. Zámecký park je přístupen komukoliv. Ne všichni sem přicházejí jako diváci a za odpočinkem. Plastiky jsou povaleny, mnohé rozbíjeny, házení kamenů způsobilo škodu na sousoší Svaté Rodiny. Kde se nacházejí odcizená sochařská díla a kdo se podílel na vandalství není jen tajemstvím aktérů, vědí o tom i někteří pamětníci, ale i ti stárnou.

Na fotografii vidíme torzo plastiky „Podzimu“, zbytky sochy byly přemístěny do muzea ve Velkém Meziříčí, ostatní tři personifikace ročních období zmizely beze stopy. Povalené kamenné vázy ve tvaru rostlinných kalichů se dostaly spolu se zbytky fauna na dvorek zahradního domku, odtud z valné části před několika lety zmizely.

Povalené kalichy květin zámecký park Budišov

Socha Masaryka před starou školou

Fauni z parku v Budišově

Nejsou to jen sochy u zámku, které podlely destruktivní činnosti. Dne 1. listopadu 1962 ničí pod rouškou tmy skupinka dospělých vandalů sochu T. G. Masaryka, zbyl po ní jen podstavec naproti staré škole. Byla odhalena 15. srpna 1938, přečkala okupaci zazděna u hřbitovní zdi a po válce znovu postavena na původní místo. Vzhledem k celorepublikové vlně ničení soch, zobrazujících prvního prezidenta našeho samostatného státu, šlo nepochybně o politicky řízené obrazoborectví. Některá místa si sochu Masaryka pořídila znovu, např. Křižanov. Účastníci děje postupně odchází ze života, vytrácí se i svědci a pamětníci. Naši následovníci sotva naleznou fragmenty sochy v zaniklé cestě a bude zapomenuta i historka o objevení hlavy sochy téměř po 30 letech od činu na správném místě. Tak se rodí další tajemství zmizelé sochy. Autorem plastiky T. G. Masaryka byl velkomeziříčský rodák sochař Jiří Marek (1914–1993). Jeho další dílo zobrazovalo truchlící ženu, socha stála u hrobu jediného syna manželů Borodajovských na budišovském dolním hřbitově. Plastika byla přemístěna před lety na Ústřední hřbitov v Brně. Vandalství se dotklo v menší míře i místního hřbitova.

Roku 1974 přebírá zámek do své správy Moravské zemské muzeum, jsou provedeny nákladné opravy, v prostorách zámecké budovy vznikly depozitáře přírodovědného oddělení muzea. Zámek je zčásti zpřístupněn veřejnosti. Park také doznal více změn. Byla „rozembrána“ cihlová zídka směrem ke Kundelovu, jejíž niky vyplněné růžemi mají ještě dnes své pamětníky. V současné době má park opět svého zahradníka, stromy staré aleje byly zmlazeny, prostor prosvětlen a vysázeno nové stromořadí.

„Naděje“ z pilíře brány před kostelem v Tasově

Po listopadu 1989 a zvláště v posledních letech spolu s novými poměry nastala doba, kterou využívají někteří jako jedinečnou možnost ke získání majetku. Vlna krádeží se šíří po celé zemi. Mizí barokní pískovcové sochy, jsou vykrádány i kostely. Noví „zlatokopové“ při zcizování uměleckých děl mnohdy bezohledně ničí památky nevyčísitelné hodnoty. Vznikají nenahraditelné ztráty na našem kulturním národním dědictví, někdy chybí i vůle vypátrat zloděje a po zásluze je potrestat.

Tato poslední ničící vlna se nevyhnula ani budišovským památkám. Na konci ledna r. 2000 byla zjištěna krádež dvou obelisků s jednotlivými fauny umístěnými jako rozcestníky v blízkosti domku zámeckého zahradníka. Na saních odvezli zloději plastiky k hodovské silnici. Dodnes nebyly nalezeny, třebaže v televizi byla odvysílána pátrací relace. Následně zmizely dvě kamenné koule od zámku, této ztrátě nebylo věnováno mnoho pozornosti.

Koncem měsíce října r. 2001 přichází zpráva z Tasova o odcizení putta, šlo o zobrazení „Naděje“ z pilíře brány k tamnímu kostelu. Atributem putta je kotva. Uloupené sochařské dílo bylo pořízeno také Paary v souvislosti s budišovskými plastikami. Opakuje se v něm tematika deskových reliéfů svatotrojického sloupu na návrší v Budišově, kde jsou vyobrazeny obdobně jako v Tasově personifikace křesťanských ctností: víry, naděje, lásky a náboženství. Malebnost a vysokou výtvarnou hodnotu těchto tasovských plastik oceňovala i malířka Velkomeziříčska Zdenka Vorlová-Vlčková (1872–1954), když si je zvolila jako námět pro svá výtvarná díla.

V té době v Budišově nikdo netuší, že se před odcizením plastiky v Tasově staly kořistí zlodějů i sošky dvou puttů z vedlejší brány zámeckého nádvoří. Představovaly hošíka moudrého a vzdělaného s knihou a svitkem, jako protějšek mu sekundoval uplakaný chlapeček-hlupáček. Všechna umělecká díla v Budišově měla svůj hluboký smysl. Hrabě Paar dával těmito plastikami poučení svým potomkům i příštím generacím o nutnosti studia a vzdělání. Vzácné dílo zmizelo v průběhu jara či léta r. 2001, zcela náhodně byla jejich ztráta zjištěna až na konci prosince téhož roku. Tajemství těchto odcizených sochařských výtvorů je zatím tajemstvím zlodějů, jejich překupníků a nových vlastníků. Klademe si otázku, zda se někdy vrátí ukradená umělecká díla na své původní místo. Snad si jich budeme vážit více než v minulosti, kdy byla považována za cizí a nám nepřátelské umění. Sledujme pozorně památky, chraňme je, aby i příští generace měly možnost spatřit tyto svědky velkého umění minulosti.

Nepřítelem zbylých soch v našem městečku je i „zub času“. Nahlodává lasturový vápenec z rakouského Eggenburgu, z něhož je většina sochařských děl zhotovena. Pískovec vznikl ukládáním vrstev na dně dávného moře a zachovala se v něm mnohdy i celá mušlička. Byl to materiál snadněji opracovatelný, o to méně odolává povětrnostním vlivům a střídání ročních období. I svědkové mistrovství barokních sochařů mají vyměřen svůj čas, třebaže došlo v minulých desetiletích k obnově většiny plastik. V Budišově zbylo již jen několik originálních děl význačných sochařů, dříve či později bude nutné uložit je do lapidária a nahradit kopiemi, obdobně jak bylo učiněno v Náměšti nad Oslavou s mostními plastikami svatých.

sch

Budišovští hošáci z vedlejší brány

Z HISTORIE

Černá hodinka

Když porovnávám svoje dětství se současností, musím konstatovat, že bylo mnohem, mnohem hezčí. Nebyla televize ani rádio a počítače, nebylo ani tolik volného času, nebyla nuda, kterou dnes trpí malé děti i mládež. Téměř každé dítě žijící na venkově muselo v rodině pracovat úměrně ke svému věku. Starší děti hlídaly mladší sourozence, pomáhaly na poli i v domácnosti. Času na hraní bylo proto málo, zato byl náležitě využit. Každé roční období přinášelo jiné zážitky i povinnosti, mělo svá pro i proti.

Když nastaly podzimní plískanice a den se krátil, držela se „černá hodinka“. Po setmění se celá rodina sešla v kuchyni, každý se usadil na svém místě a začalo vyprávění. Žádné světlo se nerozsvěcovalo, šetřil se petrolej. Tmu v místnosti osvětlovaly pouze dva žluté proužky z dvířek kachlových kamen a z rozpálených plátů plotny. V troubě voněla pečící se jablka a na plotně se vařily brambory k večeři. Tak začínala „černá hodinka“.

Některý den maminka vyprávěla pohádky. Zнала jich nepřehledné množství a nikdy nám nezvšedněly. Jiný večer se zpívalo, písničky národní, světské i náboženské. Maminka zpívala druhý hlas a bylo to krásné. Jindy se jen diskutovalo o současné situaci ve světě, o počasí a o nemocích. Nejraději jsme se sestrou Marií poslouchaly příběhy ze života rodičů i prarodičů.

Co vyprávěl dědeček

Můj dědeček František Vít se narodil v Hodově v roce 1868 a po škole sloužil u sedláků. Na jednom statku spolu s ním pracoval mladý muž, který vynikal velkou silou a byl velký jedlík. Když jel na pole orat, ke svačině snědl patnáct vařených vajec nebo misku domácího sýra (téměř kilo), půl bochníku chleba a vypil konev čaje nebo vody. K obědu spořádal velkou mísu švestkových knedlíků. Dědeček si musel násilím trochu odebrat, jinak by na něho nezbylo. K večeři snědl kopec vařených brambor a vypil hrnc mléka. Sedlák ho však nepropustil, zřejmě se mu to vyplácelo.

Další dědečkova historka byla strašidelná a nám při ní naskakovala „husí kůže“ a krásně jsme se bály. V létě jezdili hodovští chasníci plavit koně do rybníčku „Hastrmánek“ na Brdcích. Byla tmavá teplá noc, osvěžení koně i mládenci odpočívali na břehu rybníka. Koně se pokojně pásli a chlapi si potichu vyprávěli. Blížila se půlnoc, když tu náhle začal foukat vítr, který stále silil a začal jim nahánět hrůzu. Koně silně zneklidněli, začali hlasitě ržát, hříva se jim ježila a nedali se uklidnit. Nakonec se od rybníka splašeně rozutekli. Marně je mládenci hledali. Do Hodova přišli ve 3 hodiny ráno. Naštěstí koně už byli ve stájích. Ráno byla celá vesnice noční příhodou šokována. Jediné vysvětlení bylo, že je to dílo „hastrmana“. V té době byli lidé velice pověřiví a toto vysvětlení bylo nejpřijatelnější. Ještě za mého mládí se tvrdilo, že v rybníčku žije „hastrman“ a tak se v něm nikdo nekoupal.

Ve dvaceti letech se dědeček oženil s Antonií Hortovou z Hodova a z úspor i příspěvů rodičů si koupili malý domek v Kundelově. Oba pracovali na budišovském velkostatku. Domek měl dvě místnosti, střecha byla ze šindelů, vpředu s velkou lomenicí. Chalupa byla velmi hezká a ve dvacátých letech ji namaloval akademický malíř Josef Růžička z Brna a vystavoval spolu s ostatními obrazy z Budišova (zámek, kostel, Věterák a mlýn

v Kundelově). V této chalupě vyrostly čtyři děti (tři dcery a syn) a až v roce 1926 se chalupa přestavěla.

Co vyprávěla babička

Babička sloužila a musela tvrdě pracovat. Vyprávěla zážitky z Podkarpatské Rusi, kde v městě Čopu žila provdaná dcera Antonie. Když se poprvé sama vracela vlakem z Čopu domů, měla v Přerově přestoupit na vlak do Brna. Bohužel přejela a ocitla se až v Olomouci. Udiveně se zeptala průvodčího: „Kde to so?“. Ten ji odpověděl hanáckým nářečím: „No v Holomóco!“ . Ostatní cestující tato odpověď rozesmála. Domů dojela babička v pořádku i s demižónkem karpatského vína.

Babička byla velmi zbožná a chodila pěšky na mariánské poutě. Dokonce šla pěšky do Mariazell v Rakousku. Cesta trvala celý měsíc. Chodila i do Pyšela, kde se ve dvacátých letech údajně na kopci „Stráží“ zjevovala Panna Maria mladičké Julii Šoukalové. Na tomto kopci se vždy v sobotu k večeru shromáždili poutníci a modlili se. Dívka klečela opodál a také se modlila. Někdy se nepříhodilo nic a poutníci se rozešli. Jednou však byla babička svědkem, kdy Julie něco prožívala, tvář jí přitom bledla i červenala a pak omdlela. Poutníci však nic neviděli, jen náhle ucítili nádhernou vůni, která tam předtím nebyla. Víc babička neřekla. Církev však toto zjevení neuznala. Na „Stráží“ postavili pyšlejší občané kapli, která tam stojí dodnes. Julie odešla do kláštera v Brně, kde během druhé světové války zemřela. To vše jsem hluboce prožívala a o všem přemýšlela.

Když jsem ještě neuměla číst, četli mně dědeček a babička během dne pohádky. Měli jsme pouhé tři knížky: Švandu dudáka, Broučky a O psu Barykovi. Zнала jsem je nazpaměť a když dědeček některá slova vynechal, okamžitě jsem to poznala. Dědovi nezbylo nic jiného, než se k vynechanému slovu vrátit a přečíst je. Nedala jsem se oklamat.

Tatínek rád vyprávěl o vojně, pytlácích a já vše uchovávala ve své paměti. Když hodiny odbily 6 hodin, skončilo vyprávění, rozsvítla se petrolejová lampa (v Kundelově byla elektřina zavedena až v r. 1942) a chystala se večere. Byly to vždy na mnoho způsobů vařené brambory a vždy zapíjené mlékem. Nejchutnější byly uvařené ve slupce. Každý si je oloupal a zapíjel mlékem. Musím se přiznat, že dodnes, když večer vařím brambory pro drůbež, neodolám jejich vůni a jednu brambůrku si „oloupám“, vezmu si mléko a s chutí ji sním. Vždy si v té chvíli vzpomenu na své mládí a domov.

Díky „černým hodinkám“ jsme prožívali pěkné dětství. Jsem přesvědčena, že žádný z dnešních televizních seriálů o Pokemonech, dinosaurech a jiných je nemůže nahradit. Moderní doba smetla vše staré. Nám však zůstaly hezké a nezapomenutelné zážitky. Díky za ně, moji draží!

V. G.

Sokol v období první republiky (1918-1938)

Vracíme se do 20. a 30. let minulého století. V sokolském výboru dochází postupem let k výměně osob vykonávajících různé funkce. Mnozí odcházejí za prací do odlehlejších míst nově vzniklé republiky, zůstává tu však pevné jádro těch, kteří zůstávají. Mezi ně patří především dlouholetý starosta MUDr. Karel Kepřt, jednatel a vzdělavatel Karel Nováček, náčelník Antonín Dvořák, cvičitelé Antonín Hráček, Josef Černý, Hubert a Emil Pospíšilovi, Josef Večeřa, zapisovatel František Bednář, pokladník Karel Pavlas. Počet členů budišovského Sokola se pohyboval kolem 120.

Karel Nováček s rodinou

Sokolská legitimace jednatel a vzdělavatele Karla Nováčka

Se třemi členy, obětavými pracovníky, se však rodáci museli v tomto období rozloučit. V roce 1930 zemřel místostarosta Bedřich Hodyc (řídící učitel z Hodova), roku 1934 ve věku pouhých 43 let Karel Nováček, jednatel a vzdělavatel, roku 1933 ve věku 58 let Marie Keprtová, zakladatelka ženského odboru Sokola.

Vzdělávatelská činnost

Po získání licence na promítání filmů byl postaven dle projektu stavitele Mikysky přístavek-promítací kabina a předsíň, kde byla umístěna pokladna. Byl zakoupen promítací přístroj (tehdy zvaný kinostroj) značky Saxiona V od firmy Tomáš Šoukal z Brna. Byl ustanoven odbor pro kino: Vladimír Guth jako předseda, Karel Nováček, Bedřich Hodyc, Mořic Schäfer a Antonín Hráček jako členové. Vedle tohoto odboru pracoval divadelní odbor ve složení: Karel Nováček, Mořic Schäfer, Vladimír Guth, Antonín Dvořák, Antonín Hráček, Františka Keprtová (roz. Manová), Blažena Kolínská, Marie Večeřová. Oba odbory zajišťovaly kulturu pro všechny občany. Divadelní odbor nacvičoval každoročně čtyři divadelní hry, kulturní pořady – recitace, hudební čísla (pěvecké sbory), besídky. Z divadelních her uvádíme některé tituly, které se podařilo zjistiť: Na polském zámku, Zámecké strašidlo, Pro princeznu Svobodu, Vojnarka, Zelené království, Děvče od Čerchova, C.-k. polní maršálek, Mistr Jan Hus, Z českých mlýnů a opereta Polská krev (od Oskara Nedbala). Hry byly vždy hojně navštíveny i občany ze sousedních obcí.

Po divadelním představení

Sedící zprava: A. Davidová (Čapková), H. Smrčková, M. Kostelecká (Sedláčková),
M. Schäfer, M. Nováčková (Pavličková), F. Eichler ?

Druhá řada zprava: M. Robotková, F. Kratochvíl, V. Beránková, A. Dvořáková
(Svobodová), Ant. Dvořák, V. Večeřová a F. Eichlerová (Dítěťová)

Třetí řada zleva: V. Suchánek, Ant. Michálek, ?, čtvrtý zleva K. Nováček, K. Machát a ?

Nezapomínalo se ani na významné společenské události. Velkolepá byla oslava 80. narozenin T. G. Masaryka (6. 3. 1930). Večer prošel obcí lampiónový průvod za doprovodu hudby, v sokolovně účastníci vyslechli projev profesora Heindla z Velkého Meziříčí, následovalo vystoupení mužského pěveckého sboru, recitace, „živý obraz“ a na závěr všichni zazpívali státní hymnu. Každoročně se vzpomínalo upálení M. J. Husa, 5. 7. večer se konal průvod na Zrádný kopec, kde byla zapálena vatra. Nikdy nechyběl kulturní program – píseň, proslov, recitace. U pomníku padlých se konala 28. října pietní vzpomínka na ty, co zahynuli v první světové válce.

Od roku 1935 se stal vzdělavatelem a jednatelem budišovského Sokola František Zejda, který tyto kulturní akce zajišťoval. Na sokolské schůze, zejména na valné hromady, tj. výroční schůze, byli ze župy Velké Meziříčí delegováni dva profesoři z gymnázia Heindl a Krčmář. Ti podávali hodnocení činnosti.

Na maškarním plese

V lednu byl pořádán sokolský ples a v době masopustu maškarní ples, který měl vždy určitý ráz, na příklad V říši pohádek, Z cizích zemí, Na horách. Při tanečních zábavách a plesích vyhrávala k tanci kapela pana Ondráčka.

Uvádím zde však jen zlomek toho, co v tomto období Sokol v Budišově v oblasti kultury vykonal.

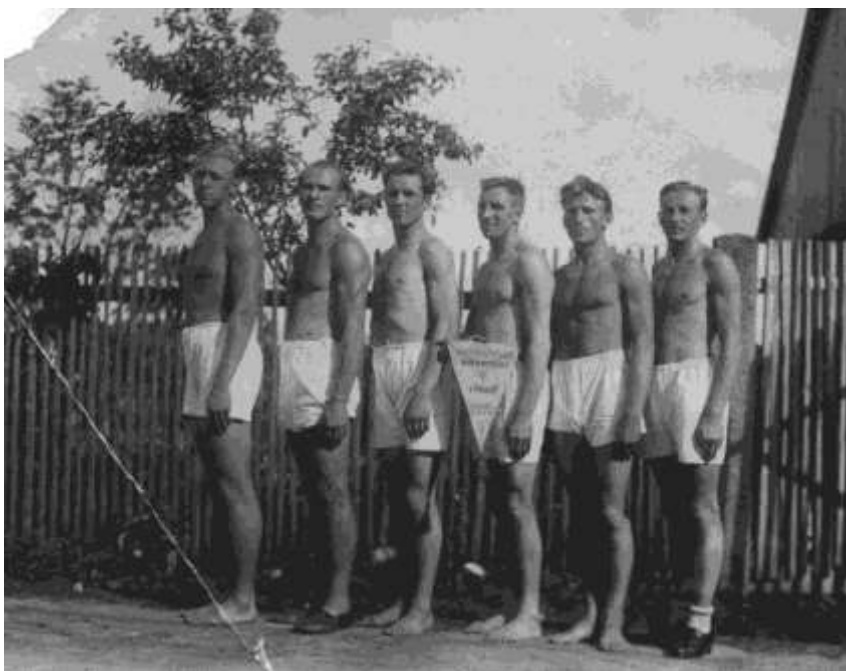
Tělovýchovná činnost

Je samozřejmé, že nejdůležitější činností byla tělovýchova – zdravý rozvoj těla pohybem, otužováním. V sále sokolovny se každý večer cvičilo podle stanoveného programu:

pondělí: muži – cvičitel Antonín Dvořák
úterý: ženy – cvičitelky Blažena Kolínská, Marie Večeřová
středa: dorostenci – cvičitelé Josef Černý, Emil Pospíšil
čtvrtek: muži – cvičitel Antonín Hráček
pátek: dorostenci - cvičitel Antonín Dvořák, Josef Večeřa
sobota: dorostenky – cvičitelka Marie Večeřová

Žáci a žákyně cvičili odpoledne tak, jak cvičební hodiny stanovil náčelník. Nacvičovaly se tělocvičné sestavy na veřejná vystoupení, která se konala na hřišti za sokolovnou; cvičenci zajížděli i do Rudíkova, Měřína, Velkého Meziříčí, Tasova, Třebíče a Moravských Budějovic, a tím zvyšovali počet všech cvičících. Doplňovalo se tělocvičné nářadí – kruhy, bradla, míče, tyče na šplh a žíněny.

Po výstavbě sokolovny uklízela sál po cvičení a zatápěla paní Kristýna Šlezingerová, od srpna 1928 se stali údržbáři a hospodáři manželé Hráčkovi. Ti vykonávali tuto práci až do pozdního věku vždy pečlivě a obětavě. Úklid prováděli nejen po cvičení, ale také po filmových představeních. Židle pro kinosál vyrobili stolaři Karel a Jan Davidovi a Karel Bednář (1 židle tehdy stála 17 Kč).

Volejbalové družstvo
Druhý zleva Antonín Dvořák, třetí Josef Večeřa, čtvrtý Josef Černý

Ve třicátých letech se v širokém okolí proslavilo budišovské volejbalové mužstvo. Účastnilo se turnajů spolu se sokolskými jednotami z Velkého Meziříčí, Třebíče,

Moravských Budějovic, mnohokrát se jim podařilo zvítězit. Pravidelně v rámci budišovské pouti 15. srpna se na hřišti za sokolovnou konaly volejbalové soutěže; byla to vždy velká akce, které přihlíželo a fandilo mnoho občanů. Roku 1930 se sletu v Bělehradě zúčastnili MUDr. Jiří Kepřt a Karel Nováček. V roce 1932 se konal všesokolský slet v Praze. I členové budišovského Sokola se na tento slet pilně připravovali, nacvičovali jednotlivé sestavy. Přihlásilo se 17 mužů, 15 žen, 12 dorostenců a 4 dorostenky – ti všichni se sletu skutečně zúčastnili. Také na sletu v osudovém roce 1938 cvičili budišovští sokolové, aby manifestovali lásku k vlasti a odhodlání ji ubránit, což bylo patrné zvláště v sestavě mužů.

Jak je vidět, činnost budišovského Sokola byla bohatá a různorodá. Na tyto tradice se po druhé světové válce navazovalo a v jistém smyslu navazuje dosud. Neboť historie je učitelkou života.

16. února jsme si připomněli 140. výročí založení Sokola v naší vlasti. Tyto vzpomínky na naše rodáky, členy Sokola a jejich činnost znovu toto výročí připomínají.

Miloslava Pospíšilová

Krajina mých snů

Zdál se mi sen o Budišově, sladké mámení....Zajímá vás to?

Po upravených chodnicích chodilo mnoho rodin s dětmi posilnit se do místních výborných restaurací. Předtím si v zámku prohlédli atraktivní expozice a pak šli do anglického parku užít si zábavy v originálním přírodním anglickém bludišti, jediném v republice. Potom se děti učily zábavnou formou poznávat zvířata na malovaných stromech. Za odměnu jim rodiče koupili suvenýry, vyráběné budišovskými řemeslníky, sobě občerstvení a autům benzin. Ještě se zastaví u čistého Pekařáku obdivovat vodotrysky, které tam vytvářejí fantastické scénérie, večer krásně osvětlené.

Je-li pěkné počasí, jedou se vykoupat do Pyšeláku s pečlivě upravenými plážemi. Na podzim se pro turisty pořádají zvěřinové hody s hojností zvěře z okolních lesů. Jako zlatý hřeb se podávají bažanti a koroptve, (nějak se myslivcům přemnožili, ti nezničitelní polní ptáci!). Návštěvníci zaplatí v euro a jedou spokojeně domů, kde budou informovat své známé, aby také jeli (pobavit se i utratit něco peněz).

Všude je čisto, tráva okolo chodníků i v parcích pečlivě vysekaná, jak to má Boža Borůvků před domem, v oknech jsou květiny, jako má paní Eichlerová v ulici, domy jsou úpravné, jako obchodní dům Poskočilových.

Na Zrádném kopci, který je odevšad nádherně viditelný, tam, kam generace Budišováků vyvážely odpadky všeho druhu, ční nad krajinou vysoká moderní socha, která připomíná buď kříž, jako symbol pokory a lásky, nebo roztažené ochranné ruce dobrého ducha Horácka. A také se tam pořádají originální „Slavnosti ohňů“, což je krásná podívaná.

Na travnatém fotbalovém hřišti hraje bojovně stmelенý místní mančaft o postupu z krajské soutěže výš. V hledišti jsou lovci talentů, asi by chtěli kópit naše borce. Příští měsíc se pořádá turnaj o pohár starosty „Memoriál Jana Borůvky“. Kromě místních a extraligové Třebiče přijede Sparta Praha, Brno a také Real Madrid, kde hraje odchovanec budišovské kopané. Na tenisových kurtech se vyžívá mládež, která kdysi nečinně posedávala u novinového stánku na náměstí u Václava. Nová kavárna zve

k příjemnému posezení, počteš si tam týdeníky Horácké noviny a Budišovský zpravodaj. Mimo jiné je v něm i pozvánka na novou divadelní premiéru a ve sportovní rubrice zpráva, že NHL draftovala Jakuba a ještě pár dalších talentovaných hokejistů z okolí...

Zlatou svatbu slavíme na Zámku v sala terreně. A za odměnu, že jsem tak dlouho vydržel manželský chomout, zítra odlétáme, s dalšími rodinami z okolí, na Krétu. Z letiště v Náměšti.

Takový zvláštní odpolednespánkový sen na naší chatě „Za Karasovýma“. Manželka mě ale tu krásnou fantazii přerušuje, neb potřebuje poradit do křížovky. Prý noční činnost na S. Spánek, říkám v polospánku. Ne, na tři. Že be to běl sex?, bleskne mně jakožto štírovi, který to má dané z měsíčního znamení. To se nehodí, zní pesimistická odpověď a pokračuje další buzení. Tak je to sen! Sladký. Slibný. Suplující Skutečnost!

Ten o Budišově musím rychle zapsat. Vždyť jsem se na něm tolik nadřel, až mě bolí hlava. Co bych ale neudělal pro místo, kde jsem se poprvé v životě nadechl toho svěžího radonového vzduchu! A prosím, nesmějte se, sen si nedá poroučet. Zavřete oči a také se zasněte. Třeba vysníte zlatý poklad na Brcích, tři oříšky ze zámeckého parku, nebo zlatou rybku z Pekařáku, která to pomůže uskutečnit.

Ale stejně, nebyla by to krása, kdyby se aspoň něco zrealizovalo? Chce to hodně vůle a šikovné ruce. A to přece v Budišově existuje...

Ing. Rostislav Tesař

ZE SVĚTA

Japonsko – díl 1.

Můj život se prozatím vyvíjel celkem zajímavě – ačkoliv jsem rodákem a stále ještě trvale bydlím v Budišově, pobýval jsem v Austrálii, pracoval jako lékař na námořních lodích a od roku 1996 žiji v Japonsku. Rád bych se nyní podělil o své zkušenosti a pokusil se porovnat život v Japonsku a v České republice.

Společnost je v ČR takzvaně horizontální, což znamená, že v hospodě běžně u piva klábosí inženýr třeba s popelářem a nikomu to nepřipadne divné. V Japonsku je společnost vertikálního typu, což znamená, že se předpokládá, že inženýr se bude stýkat s inženýry a popelář s popeláři a nemá se to mísit. Připomíná to trochu indické kastovníctví. Kdysi jsem šel na pivo se studentem z univerzity, kde pracuji, a druhý den byli v kanceláři všichni velice udiveni, jak jsem se mohl tak „shodit“. V práci vládne přísná hierarchie. Pokud mluvím se stejně starým lékařem, připojuji mu za jméno koncovku „san“. Pokud je o něco starší, musím už připojit „sensei“, pokud je mladší, připojuji „kun“. Mimochodem tento systém dobře odráží i samotná japonština, která má 3 stupně zdvořilého vyjadřování.

Dále je japonská společnost takzvaně „skupinová“. Skupina je většinou pracovní kolektiv a mimo něj mnohokrát Japonci už žádné další přátele nemají. Přes týden spolu pracují a v pátek večer se ve stejném složení jdou zabavit někam do restaurace. V sobotu pak spí a v neděli jdou hrát golf, který je zde velice populární. Do takovéto skupiny je těžké se dostat, ale jakmile jste jednou „přijati“, všichni jsou velice přátelští a nápomocní.

Povšiml jsem si také, že pokud se Japonci potkají mimo Japonsko, okamžitě začnou tvořit skupinu, které šéfuje obvykle ten, kdo je v příslušném zahraničí nejdéle. Kvůli

těmto izolačním tendencím se také těžko učí cizí jazyky. Pokud je ale Japonec v cizině sám, jazyk se samozřejmě naučí rychle.

Japonština není sama o sobě těžký jazyk. Je však problém se ji naučit z důvodu rozdílné abecedy, či spíše abeced. První dvě abecedy, hiragana a katakana, mají obě okolo 50 znaků a tak není problém je zvládnout. Horší je to s tzv. kandži, které jsou převzaty z čínštiny. Celkově jich existuje okolo 5000, na přečtení běžných novin jich potřebujete znát asi 1500. To je ještě zpestřeno tím, že skoro všechny kandži lze číst dvojím způsobem a to, který je ten správný, musíte uhádnout z kontextu. V běžném textu se tři výše uvedené abecedy kombinují.

Já osobně na tom nejsem se znalostí kandži nijak slavně, ale u nás v nemocnici se mnoho zápisů naštěstí provádí v angličtině a pokud něco japonského opravdu nemohu přelustit, tak se zeptám.

Zdravotnictví je zde na rozdíl od ČR placené. Každý sice povinně platí povinné zdravotní pojištění (jako v ČR), to však pokrývá pouze 70 % nákladů na léčení. Takže od lékaře poputujete nejdříve k pokladně a potom případně do lékárny, kde samozřejmě zaplatíte také. Pokud nechcete u lékaře platit, můžete si sjednat soukromé připojištění, které je však drahé, a tak já například je také nemám. Celkově je zde zdravotnictví na vysoké úrovni, a to hlavně kvůli výbornému přístrojovému vybavení. Značně zaostává obor psychiatrie. Říci Japonci, že trpí duševní chorobou, je totiž urážka, a navíc, jakmile se to dozví ostatní, začnou se k dotyčnému chovat jako k prašivé ovci. Pokud se pokusíte pacienta odeslat na psychiatrické vyšetření (v jeho vlastním zájmu), máte na 90 % jistotu, že už k vám nikdy nepříjde. Z tohoto důvodu třeba běžné onemocnění jako endogenní deprese, dobře léčitelné, končí namísto léčby elegantním skokem pod vlak nebo metro, což je zde oblíbený způsob sebevraždy. Navíc v Japonsku do minulého roku nebyly vůbec k dispozici moderní léky proti depresi, běžně už 20 let používané v USA a zhruba 10 let v ČR. Když už jsme u těch léků, hormonální antikoncepce (pilulky) jsou zde také povoleny pouze odnedávna kvůli obavám z „uvolnění mravů“. Z mého pohledu ale už nebylo moc co uvolňovat (obzvláště v Tokiu) a následná nechtěná těhotenství tudíž končila potraty, které pochopitelně nebyly pro postižené dívky zrovna nejpříjemnější.

Lékaři jsou v Japonsku velice vážení a dobře placeni. Současně ale některé z nich považují za nejslabší článek zdravotnictví. V ČR je zaveden systém takzvaných atestací, což zaručuje, že lékař je několikrát za život ze svých znalostí přezkoušen. V Japonsku je poslední zkouškou v životě lékaře státní zkouška při absolvování univerzity, další vzdělávání je už úplně na něm. Odhaduji, že v japonském zdravotnictví je 30 % vynikajících lékařů, 60 % průměrných a zbytek životu nebezpečných. Občas jsem byl svědkem téměř neuvěřitelné lékařské pitomosti, takže návštěva lékaře je zde tak trochu sázkou do loterie. Nejnebezpečnější jsou některé soukromé kliniky, kde lékař (který možná prolezl zkoušky s „odřenýma ušima“) hned po škole zdědí praxi po otci. Nemá se od koho učit a ani ho nikdo nekontroluje.

Závěrem ještě jednu perličku. Od japonského lékaře se automaticky očekává, že umí německy, hraje golf a má rád operu. S tou němčinou to vzniklo tak, že po válce nebyly domácí lékařské učebnice, a tak Japonci používali německé (angličtinu tehdy z pochopitelných důvodů slyšeli neradi). S tím golfem a operou je to pro mě pořád záhadou, možná to nějak souvisí se sociálním postavením ve společnosti.

Mimochodem, také šéf našeho oddělení na mě občas při vizitě promlouvá německy, ačkoliv jsem ho opakovaně upozorňoval, že tímto jazykem nevládnou. V jeho mozku je však Česká republika s němčinou nějak zvláště propojena.

Doprava. Řídit automobil v Tokiu bych si netroufl, ačkoliv mám mezinárodní řidičský průkaz. Úzké ulice, dopravní zácpy, nemožnost zaparkování – to vše mě odrazuje. Navíc, pouze za pronájem parkovacího místa před domem zaplatíte v přepočtu cca 10 000 Kč měsíčně. Autoškoly jsou zde drahé a zkoušky velmi přísné – není výjimkou opakovat zkoušku 3 nebo 4 krát. Proto jsou Japonci dobří řidiči a také velice ohleduplní – ono jim taky nic jiného nezbývá. Pokud totiž někoho zraníte či nedejbože zabijete, finančně vás to zruinuje minimálně na 10 let a ještě se půjdete omluvit na pohřeb. Pro dopravu na delší vzdálenosti tedy doporučuji spíše vlak nebo metro. Jistě znáte slavné japonské rychlovlaky. Ale kromě nich je vybudována důmyslná železniční síť nad i pod zemí. Všechny vlaky jsou zásadně čisté a na minutu přesné.

Na kratší vzdálenosti zde s oblibou používám kolo. Můžete s ním totiž jet jak po silnici, tak po chodníku, čímž získáváte proti motoristům nezanedbatelnou výhodu. Za tmy musíte mít zapnuto přední světlo libovolné barvy, zadní světlo není na rozdíl od ČR povinné. Je tomu tak asi proto, aby se předešlo čelní srážce cyklistů na úzkém chodníku.

Ještě se vrátím k automobilům – podobně jako v Jižní Koreji, auta zde také vypovídají o společenském postavení majitele – jsou něco jako vizitka, kterou se majitel chlubí. Proto existuje i takový vtíp, že Japonci mají auta o mnoho větší než byty, což je snad v některých případech skutečně pravda. Automobily slouží také k odpočinku a krátkému spánku během polední pracovní přestávky. V zimě v nich v té době naplno běží topení a v létě klimatizace, a se spotřebou benzínu ani s ekologií si nikdo hlavu neláme. Pokud se Japonec rozhodne v autě přespát, můžete si být jisti, že motor poběží celou noc.

Podpis je zde v Japonsku používán vzácně a výhradně cizinci. Namísto podpisu se používá malé razítko červené barvy se jménem majitele. Říká se mu „inkan“ anebo „hanko“. Také mám takové razítko, protože bez něj bych si například nemohl otevřít účet v bance. Když je mi občas dovoleno použít podpis, musí být zásadně černý. Modrá barva zde na rozdíl od České republiky není považována za dostatečně důstojnou. Když už jsme se dostali k těm barvám, za výstražnou je zde považována pouze červená. Proto hasiči, záchranka a policisté zde blikají bez rozdílu červeně. V minulosti jsem hodně používal čtyřbarevnou propisovačku. V Japonsku však zelená barva není z neznámého důvodu populární a proto je zde běžná pouze propisovačka tříbarevná. V nemocničních zápisech jsem také viděl pouze barvu černou, červenou a modrou – zelená se nikdy nevyskytla.

MUDr. Igor Šutovský Ph.D. (Pokračování příště)

Jeden den v Praze

Bližím se k městu. Provoz začíná sílit. Míjí nekonečné řady aut a šťastně se setkávám se svým přítelem.

Pěkný den přímo vybízí vjet do krajiny. Podél starších domů v anglickém stylu projíždíme okolo rozlehlého výběhu, v němž postávají koně a táhlým mírným stoupáním se dostáváme na návrší. Otevírá se pohled do nekonečných dálav. Cítím v té chvíli závan mírného větru, který se v rovinaté okolní krajině jakoby lišil od větrů Vysočiny. Tam díky kopcům a lesům vítr mění směr a nabírá na rychlosti.

Pohoda a klid otevřené krajiny nás opouští u oplocenky, kde jeden z podnikatelů chová srny jako králíky. Ten pohled na stádečko nás moc netěšil, a tak jsme se snažili rychle minout plot a ohradu ztratit z očí. Ve chvíli, kdy jsme byli uprostřed drátěného plotu, vyřítili se psi a hnali vyděšené stádo přímo proti nám. Ještě, že jsme za plotem. Oblaka prachu, strašný hluk a vyřeštěné oči srn, to je jediné, co v té chvíli vnímáme. Kdesi pod strání doznívá rachot a my v tomto hrůzném okamžiku doufáme, že nedošlo ke zranění zvířat.

Až jsme se vzpamatovali, pokračujeme dál. Ve vzduchu je cítit voda a je slyšet jakési dunění. Hluk se ozývá z hráze rybníka, kde několik mladíků pouští hlasitě hudbu z otevřených automobilů. Až nyní jsem pochopil, co znamenal dřívější výrok přítele, že z projíždějících aut jsou slyšet „bubny“. Pozorujeme vlny na rybníce, které houpu několik labutí. Hoši se hlasitě baví a zřejmě nevidí a neslyší nic.

Pokračujeme v cestě a ocitáme se mezi panelovými domy. Najednou se přítel sehne, zvedá ze silnice nádherně zbarveného hlemýždě a vrací jej zpět do trávy. Pozorně se zahledím a vidím desítky dalších pestře zbarvených ulit. Sbíráme je. Jak jsem se dozvěděl, děje se tak při každé vyjížděce. Jednou, když zabraňoval těmto tvorům v tom, aby skončili pod koly aut, šel kolem něj tatínek s malým synem. Když jej míjeli, synek se zeptal, cože to tam ten pán dělá. Místo odpovědi si tatínek zařukal na čelo, a rychle odváděl hochy pryč od toho „blázna“.

Ocitáme se ve čtvrti zvané „Bronx“. Paneláky šedé až černé, rozbité schody, hadry vlající z oken, omítky nastříkány novodobými grafity, povalující se děti a všude zaparkovaná auta, mezi kterými svítí střepy rozbitých lahví. Ze všeho je cítit nečistota. To vše ve mně vyvolává pocit malosti a nicoty. Připadám si jako zrnko písku pohozené kdesi v trávě. Naprosté nic.

Zpoza domů se vyřítí dvě silné motorky, proletí kolem nás, zmizí a znovu se objevují. Toto se několikrát opakuje. Vybavil jsem si v té chvíli jeden z Felliniho filmů. Tam v průběhu děje stejným způsobem proletí jezdec na motorce a nikdo neví, kdo to je a proč to dělá.

Na jedné z laviček sedí stará paní. Zdravím ji. Odpovědí je mi mlčení a netečný výraz v jejím obličejí. „Tady to není zvykem“, praví přítel. Vracíme se unaveni. Dívám se do oken paneláků a najednou mám pocit, že za každým oknem nás pozorují něčí oči.

Vyjíždím nocí ze dne velkoměsta, kde v té chvíli světlo obstarávají tisíce lamp. Po chvíli vnímám vzdalující se město, jako obrovský létající talíř oranžové barvy, který právě přistál.

Karel Pavlíček

Komunismus v nás

Přiznejme si, že my všichni, kteří jsme byli členy komunistické strany, i my, kteří jsme v této straně nikdy nebyli, nosíme v sobě její ideologii. Asi tak, jako na nás ulpí bakterie, pohybujeme-li se v nemoci zamořeném prostoru. Ani období uplynulých dvanácti let nás a naše prostředí nevydesinfikovalo.

Podívejme se jen na naše čtyřicátníky a výše, v jejichž rukou spočívá dnešní ekonomický, politický a kulturní život naší země. Všichni jsou absolventy socialistických

škol, od základní po vysokou. A co se tam učili? Na té ekonomické především tzv. socialistickou ekonomiku a kapitalistickou století devatenáctého. Pokud jim bylo něco přednášeno o ekonomice kapitalistické současnosti, tak to bylo především hanobení. Máme tu proto dnes kapitalismus velice dravý, drsný, nekultivovaný, neošetřený zákony, prostě kapitalismus bezohledný, korupční, hodný devatenáctého století.

Humanita a řád, které doprovází kapitalistickou společnost, především v západní Evropě, dnes u nás zatím takřka chybí. V politickém životě je zřejmá neznalost vlastních, nefalšovaných dějin a tradic. Jak jinak by mohlo dojít k pokřiveným útvarům nových územních celků, nerespektujících dokonce ani hranice Moravy. Bůh ví, že by si Němci, Rakušané nebo Švýcaři nedali nadiktovat takto zprzněné členění země.

Nadřazenost našich úředníků zůstává nadále nedotknutelná a zkuste jen něco, nebo někoho veřejně kritizovat. Ozve se vám varování i od spoluobčanů: „Dávejte si pozor, ještě vás zavrou!“ Zůstává v nás nadále slepá poslušnost a strach.

Máme nové dny pracovního volna. Název svátek se ještě nevrátil do našich pojmů. Máme tedy volno na sv. Cyrila a Metoděje, o sv. Václavu a na den Jana Husa. To je velice pěkné... Ví ale ještě náš národ a vědí to naši politici, lidovecké nevyjímaje, co jsou to svátky Svatodušní (u nás zvané Letnice), svátky Všech svatých 1. listopadu a dušiček 2. listopadu, patřící do řady čtyř nejdůležitějších křesťanských svátků? Pojedete-li v těchto dnech do Německa, Rakouska, či další Evropy od nás na západ, najdete zavřené obchody. Asi tak do roku 1949 patřily tyto svátky také do našeho kalendáře.

Chybí nám tedy znalost našich vlastních dějin, ale i dějin evropských, které právě křesťanství výrazně formovalo. Toto manko ve znalostech zejména v oborech humanitních se na našem konání na každém kroku podepisuje. Zejména je to znát a projevuje se škodlivě u našich politických činitelů. Jaký církevní zákon, jaké zákony v oborech obchodu a jiných důležitých věcech lze očekávat od poslanců, kteří zřejmě neznají ani desatero; první to morální zákon, který by měl platit i pro nevěrce.

A také nám chybí láska k vlasti. Nebyla tu dlouhá léta pěstována. Neznamená přece fangličkování a rasismus, který naši nacionalisté s oholenými hlavami nosí beztrestně pod českou vlajkou, ozdobení hákovými kříži na rukávech. „Čechy Čechům! Heil!“ A tváří se vůči tomuto jevu shovívavě nejen řada našich občanů, ale bohužel i soudci, kteří patrně také nevědí, že nelze mluvit o vlastenectví ve spojení s rasismem a s nenávisť k jiným národům a etnikům.

Zdědili jsme tedy slepotu, která nám brání vidět i potřebu patřit ke spojené Evropě, se kterou společně můžeme čelit všem nebezpečím dnešního světa, neboť tato nebezpečí jsou jiná, než byla v třicátých letech. Nevidíme, že zůstat za dveřmi spojené Evropy, o které snil i náš Jiří z Poděbrad, znamená zůstat tam spolu s Ukrajinou, Běloruskem a Ruskem, tedy blíže Uralu.

Rodina a škola mají především převeliký úkol zbavit národ prostřednictvím jim svěřených dětí nemoci zvané přežitky komunismu. Bude to práce gigantická. Podívejme se jenom na znalosti našich studentů v oborech historie nebo literatury.

Vezměme však na pomoc Masaryka. Jeho humanismus, etiku, víru a jeho výzvu, že je třeba pilně pracovat, nebát se a nekrást. Pak i v naší zemi pravda zvítězí. Začne-li každý z nás sám u sebe brát antibiotika potřebná ke zdoání „rudé nemoci“, vybredne i naše mladá demokracie z infikovaných plenek, v nichž se dosud bezmocně převaluje.

Z PŘÍRODY

Šelmy v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea Brno v Budišově u Třebíče

Mezi savci v přístupném budišovském depozitáři lze nalézt stovky preparátů, trofejí (preparované hlavy, kůže) a koster šelem všech čeledí, zejména cizokrajných. Převážně se jedná o starší preparáty, staré někdy i sto let. Pocházejí ze sběrů cestovatelů MUDr. Jaroslava Bakeše (např. preparáty ledních medvědů nebo hlavy medvědů grizzly), Friedricha Chorinského (např. preparáty psa hyenového nebo servala), Enrique Stanka Vráze (např. vydra pobřežní) a dalších osobností. Většinu starších exponátů preparoval preparátor Moravského zemského muzea Jindřich Mrázek, novější preparátor Jaroslav Bašta.

Šelmy vytvářejí samostatný řád, který se člení na pozemní šelmy (*Fissipedia*, čeledi psovité, medvědovití, medvídkovití, lasicovití, cibetkovití, promykovití, hyenovití a kočkovití) a na ploutvonožce (*Pinnipedia*, čeledi lachtanovití, mrožovití a tulenovití). O ploutvonožcích si povíme jindy. K šelmám patří asi 280 druhů, což představuje přibližně 1/16 všech známých druhů savců. Pozemní šelmy se vyznačují úplným chrupem, v němž jsou v počtu 28 až 50 zastoupeny všechny typy zubů. Nejvíce jsou vyvinuty špičáky a trháky (v horní čelisti poslední třenový zub, v dolní první stolička). Mezi další významné znaky, patří masožravost, lov a zpracování kořisti, dobře vyvinuté končetiny a žvýkací svaly a bystré smysly (zejména čich a sluch, ale také zrak a hmat).

Každého návštěvníka upoutají impozantní preparáty ledních medvědů z Kanady, pro které je typická ohromná velikost a bílé zbarvení, a preparované hlavy jednoho z největších poddruhů medvěda hnědého, grizzlyho ze Severní Ameriky. Za zmínku stojí také preparáty medvěda ušatého z Afghánistánu, Číny, Barmy a Japonska a drobnějšího medvěda malajského z jižní Číny, Malajsie a Indonésie. Kostrou i preparáty je zastoupen také medvěd hnědý. Psovité šelmy zastupují preparáty kojota ze Severní Ameriky a psa hyenového z Afriky (rovněž preparovaná hlava).

Mezi nejhojnější africké masožravce náleží hyena skvrnitá. Její preparát a kůže ukazují skvrnité zbarvení důležité pro život mezi akáciemi, mezi skálami a na savanách. Z medvídkovitých šelem nelze přehlednout americké druhy mývala severního, nosála červeného a nosála bělohobého, které se vyznačují menší velikostí, dlouhým huňatým ocasem a schopností lezení po stromech. Nejpočetnější čeledí šelem jsou lasicovití, z nichž je velmi zajímavý preparát vydry pobřežní z tichomořského pobřeží Jižní Ameriky, kde se zdržuje na členitém pobřeží s velkým příbojem a loví mořské korýše, měkkýše a ryby. Z Jižní Ameriky pochází také grizon velký s protáhlým tělem. Dobře plave (má plovací blány mezi prsty) a loví ve dne i v noci. Nejkrásnější šelmy jsou bezesporu šelmy kočkovité. Z menších druhů lze v Budišově obdivovat kočku bengálskou z jižní Asie (velká asi jako kočka domácí, podélné tmavé pruhy na hlavě), kočku rybářskou ze stejné oblasti (protáhlá hlava, náznak plovacích blan, loví ryby a další vodní živočichy), servala z Afriky (obyvatel savan, který loví zejména zemní ptáky), jaguarundi z Ameriky (protáhlé černohnědé až rezavé zbarvení, loví vše od hmyzu až po drobné savce), kočku jaguáři z Jižní Ameriky (zvaná také *oncilla*, žije podél vod), rysa červeného ze Severní Ameriky (zvaný také bobcat, drobnější než rys ostrovid, významný kožešinový druh) a další druhy.

Velké kočkovité šelmy jsou zastoupeny preparáty levhartů, tygrů, lva, jaguára a geparda, kostrami levharta a tygra a kůžemi lvů. Impozantním zjevem je jistě lev, zejména samec s hřívou. Lvi žijí v tlupách a obývají travnaté stepi, řídké savanové lesy a buš. Loví velké kopytníky. Dnes žijí v Africe a Přední Indii. Tygr je přizpůsoben svým pruhovaným zbarvením životu v lesích, rákosinách a džungli. Obývá Asii a některé ostrovy Velkých Sund. Na rozdíl od lva žije samotářsky. Levhart je drobnější než lev nebo tygr a obývá Afriku, Blízký východ a jižní Asii. Říká se mu také leopard nebo panter. Černé zbarvení je příklad melanismu (tmavé pigmenty) a černý levhart se někdy nazývá podle Kipligovy Knihy džunglí baghira. Melanismus se vyskytuje i u jaguárů z Jižní Ameriky. Zdejší preparát jaguára je černý. Poměrně velkou šelmou je také gepard (zvaný také čita) z Afriky, Střední a Přední Asie. Dříve býval hojnější. Při lovu kořisti dokáže běžet na krátké vzdálenosti rychlostí až 112 km/h., což je světový rekord mezi savci.

Helena Sutorová a František Hanák

Změny druhového a početního stavu ptáků zámeckého parku v Budišově u Třebíče v letech 1997 až 2001

V roce 2001 byl znovu po pěti letech proveden výzkum hnízdního ptačího společenstva budišovského zámeckého parku. Na zkoumané ploše bylo zaznamenáno v hnízdním období roku 2001 celkem 61 druhů ptáků. Oproti dřívějším výzkumům vymizely následující druhy: kalous ušatý, sýček obecný, strakapoud jižní, žluna šedá, lejssek černohlavý, šoupálek krátkoprstý a hýl rudý. Nově byly pozorovány 3 druhy: strakapoud prostřední, konipas horský a cvrčilka říční. V roce 2001 byla zjištěna v parku početnost ptáků 386 jedinců, což je hustota 390,8 ex./10 ha. V dřívějších letech se pohybovala hustota od 363 do 416 jedinců a hustota od 367,35 do 420,98 ex./10 ha. Poměrně vysoká hustota ptačího společenstva parku je způsobena jeho vegetačním složením, pokryvností stromového a keřového patra, značnou vertikální patrovitostí a počtem stromových dutin. Větší početnost byla zjištěna u druhů ptáků hnízdících v dutinách (např. špaček obecný nebo kavka obecná), u druhů závislých při umísťování hnízda na přítomnosti stromové a keřové etáže a druhů vyhledávajících blízkost člověka.

Za hlavní faktor vysoké hustoty ptačího společenstva lze tedy považovat vysokou prostorovou a věkovou diferenciaci parkového porostu, relativní přirozenost a neporušenost prostředí s vydatnými potravními zdroji a dostatek vody. Zřejmý je i vliv okolní zemědělské krajiny. Druhové složení ptačího společenstva má přirozený charakter a je relativně stabilní. Parkový biotop kolem budišovského zámku lze považovat za významné území pro řadu druhů ptáků a pozitivně ovlivňuje druhovou rozmanitost v celé okolní krajině. Příspěvek o ptactvu parku byl publikován v časopise Zprávy Moravského ornitologického spolku 2001, roč. 60.

RNDr. František Hanák

Zahradníkovo okénko

Na Hromnice musí skřivan vrznout, i kdyby měl zmrznout. Zdá se, že letošní skřivánek by spíš mohl stavět hnízdo a pomýšlet na mladé, než zkřehle vrzat na sněhem zapadané jabluňce. Uvidíme, co nám „matka příroda“ ještě přichystá za překvapení. Zapáleného pěstitele, který se pilně chystá a plánuje, co bude letos pěstovat na svých záhonech, dokáže toto počasí pořádně navnadit.

Nemáme vůbec v úmyslu někomu něco radit, takovou odvahu nemáme, snad bychom jen rádi připomněli, nač by vážený pěstitel neměl zapomenout.

V těchto měsících začínáme vysévat zeleninu a květiny, které vyžadují delší předpěstování, např. celer, lobelka a muškáty. Častokrát narážíme na dotazy, proč nám rostlinky nevzejdou, popř. proč vzešlé rostlinky padají. Pokud nevzejdou, příčina může být v osivě – potom sledujeme na obalech od semen dobu, po kterou semenářská firma zaručuje klíčivost, kterou na obalech udává. Příčinou „nevzejtí“ může být i skutečnost, že už samotný povrch osiv je zdrojem nákazy sporama půdních hub. Často je ani nepostřehneme, ale již při počátcích klíčení osiva napadají zárodky rostlinek a způsobují odumírání.

U již vzešlých rostlinek je velkým problémem tzv. padání klíčnicích rostlin, zapříčiněné již zmiňovanými půdními houbami. Ty přečkají ve formě spor na povrchu semen a ve výsevních substrátech. Abychom předešli takové „pohromě“, preventivně používáme chemické prostředky na zničení hub a jejich spor. Žel, propařením výsevního substrátu v naší domácí troubě nejsme vždycky schopni zničit všechny druhy hub, protože jejich spory odolávají i větším teplotám. Důkladným odvětráním a přiměřenou regulací teploty a zálivky jsme schopni i naše výsevy do určité míry chránit.

Také naše pokojové rostliny s přibývajícím sluníčkem potřebují více péče, objevují se i různí škůdci, kteří jim na kráse určitě nepřidají. Je zajímavé, že mnoho škůdců se začíná častěji objevovat na sklonku zimy. Suchý a teplý vzduch v místnosti vyhovuje malým, velmi nenápadným „pavoučkům“. Jsou to různé druhy svilušek, roztočů a roztočků, kteří škodí sáním šťáv rostlin. Na rubu listů, v paždí listů, kolem pupenů často vidíme drobné „pavučinky“ a při pozorném sledování objevíme drobné černé anebo červené pohybující se „tečky“ – to jsou oni! Protože se jich na jedné rostlině vyskytuje veliké množství, mohou způsobovat velké škody. Jak je nejlépe poznáme? Místa vpichů v podobě teček pokrývají celé listové čepele, jejich barva je často do stříbrna – je to vzduchem, který se dostal do místa vpichu. Častým důsledkem napadení jsou i různé deformace listů, stonků, květů, tvorba různých hálek (zduřených, namnožených buněk). Rostlina je oslabena a může i uhynout. V neposlední řadě je častý i přenos virových onemocnění z nakažených rostlin na rostliny zdravé. Žel, tady nám nestačí ani postřiky běžně používané na jiný druh škůdců. Tady musíme zvolit speciální postřik.

Další významnou skupinou škůdců jsou molice, štítěnky a puklice. Tito velmi úporní, těžko odstranitelní škůdci, škodící také sáním šťáv, nám dělají nejednou vrásky na čele. Na tuto skupinu škůdců použijeme opět speciální přípravky.

Mšice – snad nejznámější skupina savých škůdců – působí na první pohled trochu těžkopádně, ale nenechme se ukolébat. Škody jimi způsobené při zanedbání ochrany jenom těžko napravíme. Útěchou nám může být skutečnost, že tady „zaberou“ přípravky, které máme doma určitě někde schované. Dlouhodobé používání stejného přípravku nemusí však splnit naše očekávání vzhledem k jeho účinku.

Rostlinám našich bytů však určitě pomůžeme postupným přihnojováním, popř. přesazením do většího květináče.

Až jaro skutečně pootevře vrátka, můžeme vyběhnout na zahrádku, ostříhat okrasné traviny, dřeviny a trvalky. Z růží odstraníme chvojí a ostříháme je. Na jaře si uděláme radost cibulemi lilií, kosatců, nebo hlízami mečíků a jirín. Pokud chceme mít i na své zahrádce tyto posly jara v plné kráse, musíme na jejich výsadbu myslet již na podzim. Na jaře je již neseženeme a ani by nevykvetli.

V neposlední řadě nás čeká sad a v něm pilka a žebřík. Zde je nutno připomenout, že jádroviny stříháme v předjaří, peckoviny pokud možno vůbec a pokud ano, tak je řežeme co nejpozději v době proudění šťáv. Vyhneme se tak tvorbě kleotoku. Řez je nutné provést i u angreštu a rybízu, při kterém by měla zůstat třetina mladých jednoletých výhonů, třetina dvojletých plodných a zbylá třetina starších víceletých. U malin a ostružin, podle odrůdy, odstraňujeme úplně odpložené výhony a zkracujeme plodné.

V sadě nás čeká ještě hodně práce, neboť nesmíme zapomenout na předjarní postřiky proti chorobám a škůdcům. Často si tím ušetříme práci v průběhu roku. Přezimující stádia, vajíčka škůdců jsou na kmenech, větvích a kůře stromů. Včasným ošetřením dojde k jejich výraznému omezení v průběhu roku.

U nemocí je složitost v tom, že účinek postřiků je závislý na tom, kdy se ze spory houby „vylíhne“ takové stádium houby, na který je postřik účinný. Většinou je to závislé na teplotách, které zvláště na jaře kolísají. Proto musíme sledovat počasí. Práci nám v tomto směru zjednodušuje názorné zobrazení závislosti na počasí, které je přiloženo k postřikům.

Zvláštní kapitolou je americké padlí agreštové, které se již stalo „evrgrínem“ mezi pěstiteli. Postřik, má-li být účinným, musí být proveden v době rašení – ne po něm! Další postřik se dělá po sklizni. Přípravků je několik, nejdůležitější je však doba použití.

V tomto výčtu prací by se jistě dalo pokračovat, ale raději už pojďme na záhony. Přeji Vám hodně pěstitelských úspěchů.

Ing. Ladislav Molnár

SPORT

Nezdařilý fotbalový podzim

Jak již každý fotbalový fanoušek ví, podzim se budišovským fotbalistům „A“ mužstva nevydařil. Výsledkem je poslední místo v okresním přeboru.

Tuto půlsezону jsme prostě nezvládli. Příčin bylo hned několik. Kádr opustilo několik klíčových hráčů, za které se nepodařila sehnat adekvátní náhrada, a když se průběhu sezóny k tomu přidala četná zranění, došlo v mužstvu ke katastrofálnímu nedostatku hráčů. Lavička náhradníků zela prázdnotou a brankové příděly v náš neprospěch narůstaly. Ke konci podzimní části soutěže byla situace natolik zoufalá, že v oslabeném mužstvu dospělých museli zaskakovat i šestnáctiletí dorostenci. Ti nastupovali po svých mistrovských zápasech, a tak se stalo, že někteří z nich hráli i tři utkání za víkend. Přes všechny tyto okolnosti nás porážky mrzí a musíme je brát jako náš společný neúspěch, jak hráčů, tak funkcionářů.

Bliží se jarní část soutěže. Přípravná utkání po zimní přípravě vykazují změny k lepšímu. Pomoci by mělo i posílení kádru o některé již v Budišově známé tváře. Jsou jimi Jaroslav Herbst ze Slávie Třebíč a Richard Svoboda z Měřína. Posilou je i nadějný Vladimír Večeřa z Rudíkova. Doufejme, že zimní příprava a doplnění mužstva nám pomohou v jarní části soutěže dohnat stávající ztrátu.

Jsme odhodláni udělat maximum pro to, abychom se v soutěži zachránili. Věříme, že nám v tomto nelehkém úkolu pomohou i naši fandové, kterým touto cestou děkujeme za to, že nám i přes nepříznivé výsledky na našem náhradním hřišti ve Smrku fandili a zůstali věrni.

Výbor fotbalového oddílu TJ Sokol Budišov

POČASÍ

Celkové množství srážek v měsících

listopad 2001	30,0 mm
prosinec 2001	47,3 mm
leden 2002	13,3 mm
únor 2002	32,9 mm

OPRAVY A DOPLŇKY K FOTOGRAFIÍM č. 4/2001

Str. 11 – Cvičení na hrazdě – cvičí Ant. Dvořák

Str. 12 – MUDr. Karel Keprt s manželkou Marií a vnučkou

Str. 14 – Františka Manová-Keprtová 1931

Str. 15 – špatně vytištěno: Dorostenci se svým cvičitelem Antonínem Dvořákem

Str. 27 – správně má být: Mezi jinými i kněží z Moravy, stáli tehdy v čele snah...

Co by nemělo být zapomenuto

Stalo se v létě padesátých let. V holíně u pana Cypriána přesvědčuje skupinu budišovských zemědělců místní učitel o výhodách společného hospodaření v zemědělských družstvech. Zemědělci protestují a debata se přiosťruje. Vzniklou situaci vyřešil „stréček Davidů“ větou: „Ě, di te tele, už Přemysl Oráč otekl od pluhu a voženil se do Prahe!“

zam

Na břehu oceánu světa se koná jarmark dětí. Nekonečná obloha se nehybně rozprostírá nad hlavou, blankytná voda víří, děti tančí, pobřeží je plné křiku – děti tu mají jarmark.

Z písku si stavějí domy, sbírají mušle. Pouštějí na obrovskou modrou oblohu papírové lodičky a vory spletené z listů. Na břehu oceánu světa si hrají děti.

Neumějí plavat, nedovedou lovit do sítí. Potápěč hledá pod hladinou perly, kupec se žene se svou lodí za obchodem, děti sbírají oblázky a házejí žabky. Nehledají zlato a drahokamy, nedovedou lovit do sítí.

Moře se pění a směje, směje se mořským smíchem. Děsivé vlny znějí dětským uším jako říkanky, jež propěvuje matka u kolébky. Moře si hraje s dětmi a směje se mořským smíchem.

Na břehu oceánu světa se koná jarmark dětí. Blesky se kříží pod oblohou, v daleké vodě tonou čluny, posel smrti poletuje kolem, ale děti si hrají. Na břehu oceánu se koná velký dětský jarmark.

Rabíndranáth Thákur - Gítáňďžali

PŘÍLOHA 1/2002: Lesy v majetku obce Budišov

Budišovský zpravodaj č. 1/2002

Vychází čtvrtletně. Ev. č. min. kultury MK ČR E 11643

V prodeji: Noviny, Helena Kafoňková; Ko-Text, Helena Kostecká; Obuv, hračky, Lidka Poskočilová; Zelenina, Petr Kosina; Potraviny ZD Budišov, Zdeňka Nováčková.

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Cena Zpravodaje: 10,- Kč

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 0618/875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz
Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 0618 / 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 1. 4. 2002

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí

Uzávěrka tohoto čísla 28. února 2002

Uzávěrka příštího čísla 31. května 2002

ZELLENINA KOSINA

krmné směsi za ceny nižší než výrobce

	25 kg	50 kg
Výkrm králíků s kokcidostatikem	199,90 Kč	399,90 Kč
Směs pro užitkové nosnice	199,90 Kč	399,90 Kč

Rollo Dog, s kuřecím masem 8 kg 157,90 Kč
kompletní krmivo pro psy vyrobeno z lehcce stravitelných komponentů

Delikan classic 10 kg 209,90 Kč
biologicky speciálně sestaveno z kvalitních surovin, pro psy všech plemen

nakupujte v internetovém obchodě www.kosi.cz

Akce probíhá od 15.3. do 30.4.2002. telefon: +420777660444, e-mail: petr.kosina@atlas.cz